

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА "ДОНІЧЕНКО проти УКРАЇНИ"

(Заява № 19855/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

5 квітня 2007 року

*Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44
Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Доніченко проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

- п. П. Лоренцен (P. Lorenzen), Голова,
 - пані С. Ботучарова (S. Botoucharova),
 - п. В. Буткевич (V. Butkevych),
 - пані М. Цаца_Ніколовська (M. Tsatsa_Nikolovska),
 - п. Р. Маруст (R. Maruste),
 - п. Дж. Боррего Боррего (J. Borrego Borrego),
 - пані Р. Ягер (R. JAEGER), *судді*,
- та пані К. Вестердік (C. Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення в нарадчій кімнаті 13 березня 2007 року,
вносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 19855/03), поданою до Суду 30 травня 003 року громадянином України паном Іваном Петровичем Доніченком (далі — заявник) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — паном Юрієм айцевим.

3. 6 квітня 2006 року Суд вирішив направити скаргу на комунікацію Уряду. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті заяви і її прийнятності одночасно. Суд також вирішив надати справі статус пріоритетної відповідно до правила 41 Регламенту Суду з огляду на вік заявника.

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявник народився 1919 року та проживає у селищі Лебедин.

A. Судові провадження

5. 16 серпня 2000 року заявник звернувся до Бориспільського міського суду з позовом до Бориспільського міжрайонного відділу Головного управління МВС України в Київській області (далі — Бориспільський МРВ) та Державного

казначейства України, вимагаючи компенсації. Заявник стверджував, що пани К. та М. намагалися незаконно зайти у його квартиру та обшукати її, а також образили його у присутності сусідів. Пани К. та М. брали участь у провадженні як треті особи. 30 серпня 2000 року суд відхилив позов заявника. У невизначену дату апеляційний суд Київської області відмінив це рішення та направив справу на новий розгляд.

6. 11 вересня 2001 року Бориспільський міський суд прийняв рішення на користь заявника та присудив йому 12 125,09 грн¹ компенсації моральної шкоди та судових витрат. У невизначену дату апеляційний суд Київської області скасував це рішення та направив справу на новий розгляд.

7. 24 травня 2002 року Бориспільський міський суд своїм рішенням частково задовольнив позов заявника. Він встановив, що пани К. та М., які на той час були працівниками Бориспільського МРВ, отримали доручення здійснити обшук квартири заявника. 25 квітня 2000 року під час виконання згаданого вище доручення вони незаконно спробували зайти до квартири заявника та образливо висловлювались на його адресу. Суд вирішив, що державні органи несли відповідальність за дії працівників міліції та зобов'язали Державне казначейство виплатити заявнику 2393,09 грн² компенсації моральної шкоди та судових витрат. Суд, посилаючись на статтю 25 Закону України «Про міліцію» (див. п. 18 нижче), зобов'язав панів К. та М. вибачитись за свої незаконні дії у присутності заявника та його сусідів, які були свідками події.

8. 1 липня 2002 року той самий суд визнав апеляційну скаргу заявника неподаною та повернув її позивачу через несплату судового збору та невідповідність іншим процесуальним вимогам. 9 серпня 2002 року та 2 січня 2003 року відповідно апеляційний суд Київської області та Верховний Суд України залишили рішення від 1 липня 2002 року без змін.

Б. Виконавче провадження

9. 26 квітня 2003 року державна виконавча служба Печерського району міста Києва відкрила виконавче провадження щодо виплати суми, присудженої заявнику рішенням від 24 травня 2002 року.

10. 27 серпня 2003 року заявнику було виплачено присуджену суму у повному обсязі.

11. 5 вересня 2003 року заявник подав до Бориспільської міської державної виконавчої служби виконавчий лист на виконання нематеріальної частини рішення.

12. 8 вересня 2003 року державна виконавча служба відкрила виконавче провадження стосовно зобов'язання пана К. вибачитись перед заявником.

¹ Близько 1994 євро.

² Близько 389 євро.

13. 3 та 14 жовтня 2003 року державна виконавча служба наклала штраф на пана К. за невиконання ним рішення від 24 травня 2002 року.

14. 22 жовтня 2003 року виконавча служба закрила виконавче провадження проти пана К. без зазначення причин для прийняття такого рішення.

15. 23 березня 2004 року пан К. звільнився з лав Міністерства внутрішніх справ. Його теперішнє місце проживання невідоме.

16. 25 квітня 2006 року пан М. разом з двома іншими працівниками міліції відвідав місце проживання заявника. Згідно з твердженнями Уряду заявник та його дочка прийняли вибачення від пана М. за події, що сталися 25 квітня 2000 року. Заявник твердив, що під час цього візиту його не було вдома.

17. 14 вересня 2006 року у місцевій газеті «Трудова слава» було опубліковано оголошення, в якому зазначалось:

«... [п. М.], працівник МВС [Міністерства внутрішніх справ], офіційно вибачається перед [паном] Доніченком Іваном Петровичем за моральну шкоду, завдану йому міліціонером під час виконання його службових обов'язків у 2001 році».

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

А. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року

18. Стаття 25 Закону України «Про міліцію» регулює питання, пов'язані з юридичною відповідальністю працівників міліції.

19. У частині 1 цієї статті зазначається, що працівник міліції у межах повноважень, наданих Законом України «Про міліцію», самостійно приймає рішення і несе за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну чи кримінальну відповідальність.

20. Відповідно до частини 2 при порушенні працівником міліції законних прав і інтересів громадянина міліція зобов'язана вжити заходів до поновлення цих прав, відшкодування завданих матеріальних збитків. На вимогу громадянина міліція зобов'язана також публічно вибачитись.

21. Частина 3 звільняє працівника міліції від відповідальності за завдані збитки, якщо він виконував свої обов'язки відповідно до наданих законодавством повноважень та у межах закону. Такі збитки компенсуються за рахунок держави.

22. Згідно з частиною 4 правомірність дій працівників міліції може бути оскаржена до органів внутрішніх справ, прокуратури або суду.

23. У частині 5 зазначено, що службова особа міліції, яка порушила вимоги закону або неналежно виконує свої обов'язки, несе відповідальність у встановленому порядку.

Б. Конституція України

24. Наведені вище положення Закону України «Про міліцію» застосовуються у світлі Конституції, яка прийнята 28 червня 1996 року, та, зокрема, передбачає таке:

Стаття 56

«Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень».

ЩОДО ПРАВА

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

25. Заявник скаржився на неспроможність органів державної влади виконати у повному обсязі рішення Бориспільського міського суду від 24 травня 2002 року протягом «розумного строку». Він посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції, у якому, зокрема, зазначено таке:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

26. Заявник доводив, що гроші, присуджені йому зазначеним вище рішенням, були виплачені йому із значною затримкою, а нематеріальна частина рішення залишалася невиконаною.

27. Суд зазначає, що ця частина заяви стосується двох частин згаданого рішення, а саме — грошової компенсації та нематеріального зобов'язання, тривалість виконання яких значною мірою різняться. Таким чином, Суд розглядатиме скарги, що стосуються двох частин оскаржуваного рішення, окремо.

A. Щодо прийнятності

1. Скарги заявника на тривале невиконання рішення від 24 травня 2002 року в частині виплати грошової компенсації

28. Уряд стверджував, що затримка у виплаті заявнику грошової компенсації не порушувала вимогу «розумного строку» відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції. Тому Уряд запропонував визнати цю частину заяви непринятною.

29. Заявник не погодився.

30. Суд зазначає, що виконавче провадження щодо виплати компенсації, присудженої рішенням від 24 травня 2002 року, було відкрите 26 квітня 2003 року та було закрито державною виконавчою службою 27 серпня 2003 року. Таким чином, тривалість виконавчого провадження становить близько чотирьох місяців. Суд зазначає, як уже встановлено у його рішеннях у подібних справах проти України (див., наприклад, ухвалу у справі «Корнілов та інші проти України», № 36575/02 від 7 жовтня 2003 року), що зазначена тривалість не є настільки надмірною, щоб виявити будь-які ознаки порушення Конвенції. Суд робить висновок, що ця частина заяви є повністю необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції та повинна бути відхилена відповідно до пункту 4 статті 35 Конвенції.

2. Скарга заявника на невиконання органами державної влади нематеріального зобов'язання за рішенням від 24 травня 2003 року

а. Відповідальність держави

31. Уряд наполягав, що зобов'язання вибачитись було покладено на панів М. та К. як на приватних осіб і тому держава не може вважатися відповідальною за невиконання ними цього зобов'язання у належний час.

32. Заявник не погодився.

33. Суд зазначає, що відповідно до національного законодавства, чинного на той час, зокрема статті 25 Закону України «Про міліцію», міліція несе відповідальність за вжиття заходів, необхідних для виправлення порушень прав громадян, що відбулися через дії її працівників (див. п. 20 вище). Те ж положення передбачає низку засобів юридичного захисту для такого порушення, включаючи відновлення прав громадян, компенсацію завданої шкоди та публічне вибачення. Наведене вище положення Закону України «Про міліцію» доповнювалося статтею 56 Конституції України, яка гарантує кожному право на компенсацію державними органами влади за шкоду, яка була завдана внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності цих органів влади або їх представників під час виконання службових обов'язків (див. п. 24 вище).

34. Далі Суд зазначає, що Бориспільський міський суд у своєму рішенні від 24 травня 2002 року визначив, що право заявника на повагу до гідності та честі було порушено працівниками міліції, які виконували свої службові обов'язки. Суд встановив, що національні органи державної влади відповідальні за дії цих працівників міліції. Більше того, він вирішив, що моральна шкода, заподіяна заявнику, мала бути відшкодована за рахунок видатків з державного бюджету.

35. На думку Суду, той факт, що саме двоє працівників міліції були особисто згадані в резолютивній частині рішення, а не районний відділ міліції, у якому вони працювали, чи Міністерство внутрішніх справ, не звільнив органи міліції, а відповідно й державу, від зобов'язання виправити вчинки своїх працівників.

36. За цих обставин держава повинна нести відповідальність за виконання рішення від 24 травня 2002 року у повному обсязі, включаючи його нематеріальну частину.

б. Статус жертви заявника

37. Уряд зазначив, що, оскільки пан М. вибачився перед заявником особисто та через газету, рішення від 24 травня 2002 року було виконано у повному обсязі. Таким чином, заявник не міг більше стверджувати, що він є жертвою порушення його прав, закріплених у пункті 1 статті 6 Конвенції.

38. Заявник доводив, що він не отримав вибачень від панів М. та К. у присутності своїх сусідів. Таким чином, вони не виконали своїх зобов'язань за рішенням від 24 травня 2002 року.

39. Суд, погоджуючись з тим, що рішення може вважатися виконаним, оскільки пан М. опублікував свої вибачення у вересні 2006 року, нагадує, що той факт, що рішення, винесене на користь заявника, було виконане, не позбавляє його статусу жертви на той період, протягом якого це рішення не виконувалось (див. рішення у справі *«Войтенко проти України»*, № 18966/02, пункти 34–35, рішення від 29 червня 2004 року). Відповідно Суд відхиляє попередні зауваження Уряду стосовно відсутності у заявника статусу жертви.

в. Висновки

40. Суд доходить висновку, що скарга заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно затримки у виконанні нематеріальної частини рішення Бориспільського міського суду від 24 травня 2002 року стосується важливих питань фактів і права за Конвенцією, визначення яких вимагає розгляду справи по суті. Він не вбачає підстав для визнання заяви неприйнятною.

Б. Щодо суті

41. У своїх зауваженнях Уряд стверджував, що державна виконавча служба вдалася до всіх необхідних заходів, спрямованих на забезпечення виконання панами М. та К. своїх зобов'язань за рішенням, що розглядається. Більше того, Уряд стверджував, що держава не мала у своєму розпорядженні інших засобів, щоб примусити останніх вибачитись перед заявником.

42. Заявник не погодився.

43. Суд нагадує, що він уже визнавав порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, в яких держава не виконувала свої зобов'язання за остаточними та обов'язковими рішеннями протягом значного періоду часу (див., з_поміж інших, рішення у справі *«Ромашов проти України»*, № 67534/01, пункти 42–46, рішення від 27 липня 2004 року).

44. Що стосується цієї справи, Суд зауважує, що пани М. та К. не виконали те, що зобов'язав їх зробити Бориспільський міський суд рішенням від 24

травня 2002 року. Суд також зазначає, що пан К. звільнився з лав Міністерства внутрішніх справ у 2004 році та Уряду невідоме його місцезнаходження. Суд зазначає, що 14 вересня 2006 року пан М., який досі працює у міліції, опублікував свої вибачення у місцевій газеті. Хоча пан М. послався на інший рік, ніж той, у який стався випадок, що розглядається, Суд вважає, що за особливих обставин цієї справи міліція може вважатися такою, що виконала свої зобов'язання стосовно публічного вибачення за випадок, як це передбачено у національному законодавстві (див. п. 20 вище). Відповідно Суд вважає, що нематеріальна частина рішення була виконана із затримкою у виконанні, яка склала близько трьох років.

45. Далі Суд зазначає, що заходи, які вживала державна виконавча служба у ході виконавчого провадження та на які посилався Уряд, виявились неефективними. Суд вважає, що до його завдань не належить вирішення питання того, який спосіб буде для держави найбільш прийнятним для забезпечення повного виконання рішення. Однак, беручи до уваги висновки Суду стосовно відповідальності держави у виконанні рішення, яке розглядається (див. пункти 35–36 вище), Суд вважає, що національні органи державної влади, включаючи міліцію, у зв'язку із невиконанням зобов'язання вибачитись перед заявником за неправомірну поведінку своїх працівників відповідно до остаточного та обов'язкового рішення суду, не змогли повністю виконати свої зобов'язання за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

46. Розглянувши всі надані йому матеріали, Суд вважає, що Уряд не надав жодних фактів чи аргументів, які могли б переконати його в тому, що затримка у виконанні нематеріальної частини рішення у цій справі була виправдана.

47. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

II. ІНШІ СКАРГИ

48. Заявник скаржився відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції на результат та незаконність провадження у його справі, не погоджуючись із сумою компенсації, присудженої йому за рішенням Бориспільського міського суду від 24 травня 2002 року.

49. Він скаржився також на порушення права на повагу до його житла через незаконні спроби панів К. та М. потрапити до його квартири та обшукати її. Заявник посилався на пункт 1 статті 8 Конвенції.

50. Що стосується останньої скарги, Суд зазначає, що заявник звертався з нею до національних судів. Незважаючи на те, що він не погодився з рішенням Бориспільського міського суду від 24 травня 2002 року, яким суд визнав порушення прав заявника на повагу до честі та гідності та присудив йому компенсацію, заявник не оскаржив це рішення у судах вищої інстанції відповідно до вимог процесуального законодавства, через власне тлумачення цих вимог.

51. Відповідно заявник не може вважатися таким, що використав національні засоби юридичного захисту, доступні йому за національним законодавством, стосовно обох скарг. Таким чином, ця частина заяви повинна бути відхилена згідно з пунктами 1 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

52. Стаття 41 Конвенції зазначає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

53. Заявник вимагав 6000 євро відшкодування моральної шкоди.

54. Уряд стверджував, що заявник не обґрунтував суму, яку вимагав, та зазначив, що сам факт визнання порушення становитиме справедливую сатисфакцію.

55. Суд, здійснюючи свою оцінку на засадах справедливості, як цього вимагає стаття 41 Конвенції, присуджує заявнику 1200 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові витрати

56. Заявник не подав жодних вимог за цим пунктом. Тому Суд нічого йому не присуджує.

B. Пеня

57. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно тривалого невиконання нематеріальної частини рішення Бориспільського міського суду від 24 травня 2002 року прийнятною, а решту заяви неприйнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава_відповідач повинна виплатити заявнику 1200 (тисячу двісті) євро відшкодування моральної шкоди, які повинні бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсотки;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника стосовно справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено в письмовій формі 5 квітня 2007 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. ВЕСТЕРДІК (C. WESTERDIEK)
СЕКРЕТАР

П. ЛОРЕНЦЕН (P. LORENZEN)
ГОЛОВА